

ABDÓ TERRADAS I EL PERIODISME DE PARTIT

JAUME GUILLAMET I LLOVERAS

Abdó Terradas, fundador del primer partit republicà, estrena formes noves d'utilització de la premsa com a instrument polític i hi basa la seva acció, en un període clau del desenvolupament del periodisme polític i de la formació de la premsa moderna, com la regència d'Espartero entre 1841 i 1843.

L'estudi d'aquesta utilització política de la premsa té una referència central en la figura d'Abdó Terradas i Pulí (Figueres, 1812 – Medina Sidònia [Cadis], 1856), tant per la seva condició de dirigent i fundador del partit republicà com pel seu protagonisme personal, decidí en la creació de les primeres publicacions republicanes, la més representativa de les quals ha quedat associada en la memòria històrica al seu mateix cognom.

Les anomenades *Hojas Terradas*, —de fet, fulls volanders sense nom— el periòdic *El Republicano*, al qual precedeixen, són la primera mostra de la premsa republicana de partit a Catalunya i a Espanya. Són també el primer cas de periodisme polític d'origen popular, adreçat a un públic nou en relació amb el de la premsa liberal preexistent.

Des del punt de vista de la història del periodisme, l'estudi del paper de la premsa en el primer moviment republicà significa l'estudi del moment originari de la premsa de partit en un sentit modern, com un pas posterior al sistema preexistent de periòdics del bipartidisme liberal, entre moderats i progressistes.

És també la primera premsa periòdica sorgida i adreçada a les classes populars, fins en aquell moment marginades de la lluita pel poder i de l'edició de periòdics. Nogensmenys, es tracta de les primeres publicacions que defensen els principis liberals i igualitaris de la Revolució Francesa en la seva versió més radical, i el partit que les publica és el que connecta per primer cop amb els interessos de les naixents associacions obreres.

La cita del diari *El Republicano* és obligada a totes les històries i tractats del segle XIX per haver publicat el *Plan de Revolución* de Terradas a la tardor del 1842 i pel fet que la detenció dels seus redactors va ser en l'origen de la revolta popular de Barcelona aquell novembre. Prèviament, les *Hojas* de Terradas van ser el principal mitjà de difusió dels ideals republicans i d'organització del mateix partit.

L'obra periodística d'Abdó Terradas obre un capítol nou en el periodisme polític, encara poc desenvolupat a l'Espanya de la primera meitat del segle XIX. Aquesta aportació seva a la història de la premsa va molt lligada a la novetat que també comporta la seva aportació política amb la fundació del partit republicà i demòcrata.

El primer partit republicà és un partit que no guanya eleccions, que no ocupa càrrecs, que juga fort en la insurrecció i que perd per dues vegades en un any —revolta del novembre de 1842 i moviment de la Jamància de l'estiu de 1843—, que queda esborrat del mapa polític quasi una dècada i que veu com molts dels seus homes més destacats s'engresquen en el pretext de l'aventura icariana.

L'únic terreny de l'activitat pública on l'actuació dels primers republicans deixa una petjada inequívoca és en la premsa i en la literatura, de la mà de les intuïcions brillants del mateix Terradas.

Abdó Terradas i Pulí és un personatge històric especialment suggestiu. Epígon català i espanyol del radicalisme de la Revolució Francesa, figura romàntica que va despendre el seu patrimoni i la seva salut per la causa de la democràcia, reuneix en la seva actuació política i en la seva obra escrita, literària i periodística, totes les característiques d'un precursor. Dirigent apassionat, líder carismàtic, estratega lúcid i calculador, escriptor incisiu i periodista hàbil, liberal irreductible, alcalde popular de Figueres, destituït i reelegit en diverses ocasions, impulsor del sindicalisme que pensa en un socialisme que ha de sorgir de la democràcia.

Terradas escriu una novel·la antiabsolutista sobre la repressió contra els liberals a la Barcelona de 1828, en edició popular, com *La esplanada*, i una comèdia antimonàrquica en català, *Lo rey Micomicó*, apta per a l'agitació festiva, basada en una experiència de la seva joventut a Figueres. Publica uns fulls de propaganda regulars que aniran prenent forma periodística, compon un himne revolucionari de gran impacte popular, com *La campana*. Redacta un pla de revolució per a la difusió i l'execució del qual inspira la fundació i edició d'un periòdic.

Tot i l'existència contemporània d'alguns periòdics d'orientació republicana a Madrid, el primer partit republicà a Espanya i la primera premsa pròpia d'aquest moviment són els creats per Terradas a Barcelona.

La premsa no sols és l'eina principal d'acció política del partit republicà, sinó que gairebé és la seva única activitat de caràcter públic, legal i regular. En una època d'excepcional llibertat periodística, la premsa esdevé també la principal font documental de les seves activitats i del seu pensament polític; la premsa pròpia com a projecció, la premsa dels altres partits com a mirall i dialèctica.

La premsa de l'època, com a expressió directa dels partits i dels seus dirigents —sense detriment de la funció informativa dels diaris principals—, per la manca dels filtres professionals propis del periodisme posterior, dóna un caràcter de font documental primària als diaris i periòdics republicans i dels altres partits, que permet un estudi de primera mà sobre els continguts ideològics, les propostes programàtiques, les preses de posició en els moments crítics i la comunicació amb militants i simpatitzants.

En arribar a la regència d'Espartero, en el període 1841-1843, el periodisme de partit ha donat dues primeres passes d'evolució des de la primera premsa política de caràcter patriòtic estrenada durant la Guerra del Francès. Primer, els períodes liberals anteriors i la Primera Guerra Carlina han desenvolupat una premsa de partit polaritzada entre liberals, d'una banda, i absolutistes i carlins, d'una altra. Segon, la Constitució de 1837 ha permès desplegar un sistema de premsa política propi d'un sistema parlamentari de partits.

L'aparició de la premsa republicana significa un tercer pas, en tant que dóna veu, en primer lloc, a una opció política que pretén superar el marc constitucional, i que representa, a més, sectors socials que per primera vegada intervenen en l'acció política, als quals s'adreça.

Aquest nou gènere del periodisme de partit es caracteritza perquè accentua la funció propagandística inherent a la premsa política fins al nivell de l'agitació, amb tot el que significa, tant pel que fa al llenguatge com al tipus de relació amb el públic i amb els altres sectors socials i polítics.

Vist en la perspectiva de la història del periodisme polític, l'obra d'Abdó Terradas i del primer periodisme republicà, els anys 1841-1843, inaugura el model de premsa de partit d'origen popular que es desenvoluparà àmpliament al llarg d'un segle, d'una manera molt especial durant els anys de la Primera i de la Segona República.

Abdó Terradas i els primers republicans són precursors en l'ús públic de la llengua catalana. Entre l'efímer full humorístic *Lo Pare Arcàngel* (1841) i la revista cultural i religiosa *Lo Verdader Català*, Terradas posa en circulació el 1842 la cançó revolucionària *La campana en català* i també l'utilitza parcialment a les pàgines d'*El Republicano* i, probablement, de les *Hojas Terradas*.

Aquest himne programàtic, que ha estat comparat amb *La marselesa* per la seva popularitat, fins al punt de ser prohibit de cantar-lo al carrer i a llocs públics, és escrita en la mateixa llengua popular que la farsa antimonàrquica *Lo rey Micomicó*, uns anys abans.

Amb aquest motiu, Terradas havia publicat un full volant, del qual no s'ha conservat cap exemplar, i que també era en català, si hem de fer cas a l'historiador Tubino,¹ que l'any 1880 opinava que no es podia considerar «la hoja micomicona» com el primer periòdic en català, però reconeixia que havia redactat «en el idioma vulgar» tots els documents que procedien de la reialesa micomicona, bans, al·locucions, ordres, programes i discursos.

1. TUBINO, Francisco: *Historia del Renacimiento literario contemporáneo en Cataluña, Baleares y Valencia*, Madrid, 1880, p. 213.